

VAJDASÁGI ARCHAİKUS NÉPI IMÁDSÁGAINK ALAKJAI

SILLING ISTVÁN

Archaikus népi imádságaink eredete máig sincs tisztázva. A kora középkori himnuszköltészettel is rokoníthatók a szövegek; a Mária-síralmak műfaji elemei is jól megfigyelhetők bennük, s az *Ómagyar Mária-síralom* egy-egy gondolata szinte ugyanabban a formában jelenik meg. De a ferencesek által terjesztett s tisztelt Jézus embersége kultusz, főleg Krisztus fájdalmai, kínszenvedése a középkori misztériumjátékok, passiók fontos, sőt központi eleme volt. A vallásos dráma, mint játék, több szereplőt igénylő műfaj. Ezért igazolt a sok szent megjelenése az archaikus népi imádságokban.

A ferences barátok, mint már előbb említettük, a földön élő Jézust, annak emberi fájdalmait állították hitvallásuk központi helyére. Így imáink egyetlen nem e világi isteni személye az *Atyaisten*. Megnevezései: Isten, Úr, Úristen, Atya, Atyaisten, Jó Isten, Szent Isten, Atya jó Isten, Szent erős Isten, Szent halhatatlan Isten, Teremtő. Ő az, akinek az imákban Jézus vérét bemutatják (nem mindig) az angyalok, s aki az üdvözülés ígétét teszi az imamondóknak. Valamint a keresztény tudatformájú szövegekben a Szentháromság első személye, ahogy az adorzáni szöveg mondja:

Atyaisten, légy velem,
Fiúisten mellettem,
Szentlélek Úristen felettem. . .

s akiben az imát mondók feltétlenül hisznek, bíznak:

Bízok Istenben. . .
Bízok Atya jó Istenbe. . .

Imádságainknak két központi alakja van: Jézus és Mária. Mindketten a szenvedéstörténet szereplői. Az istenfiú emberként éli meg a Golgotát, a halált, míg Szűz Mária fia halála feletti hét fájdalma és szomorúsága a középkori

mélységes vallásosság egyik legfontosabb alappillére: a velünk szenvedő anya motívuma.

Jézus a Szentháromság egyik személyeként is megjelenik, de ez a szerep már csak a fohászzkodásban domborodik ki. A kinszenvedéseket megélt Isten és ember az imádságokban: *Jézus, Krisztus, Jézus Krisztus, Krisztus Jézus, Úr Jézus, Jézuska, kis Jézus, kisdéd Jézus, édes Jézus, szép Jézus, ártatlan Jézuska, fényes Jézus, Krisztus Urunk, megváltó Krisztus, Megváltó, Világváltó, lelkem látó Jézus, örök dicsőséget mondó Jézus. Sztereotíp jelzői a szép és az ártatlan. Ami a felnőtt férfi elfogadható jelzője még: édes, fényes. Azonban a kínhalált szenvedés történetébe cseppet sem illő jelzők a kis, kisdéd. Ezek bizonyára a Szent Család-kultusból vagy a karácsonykultusból kerültek ide, kontaminálódtak a nagyheti liturgia szövegeibe. A Megváltó, Világváltó megnevezés Jézus e világi feladatát domborítja ki. E másodikkal költői szépségében rokon a: *lelkem látó Jézus, örök dicsőséget mondó Jézus*, mely formulák a feltámasztásba és a feltámadásba vetett bizodalmat igazolják.*

Jézus alakja folklóralkotásaink (mondák, legendák, imádságok, énekek, balladák, mesék) számtalanszor feltűnő alakja. Ennek tárgyalása kimeríti e tanulmány kereteit.

A másik főhős *Mária*, akivel minden halandó azonosulni tud: féltő, szerető szülő, akinek gyásza mindannyiunkat megrendít. A passiójáték központi momentuma természetesen Jézus keresztre feszítése. De a kulminációt előkészítő bonyodalom éppen Mária keserve, aki nem leli fiát. A keresésmotívum minden bizonnyal az egykori dráma roppant szívszorító jelenete lehetett.

Mária megnevezései között – *Mária, Szűz Mária, szép Szűz Mária, Szűz Anya, Szűz Anya Mária, Boldogságos Szűz Mária, Asszonyunk, Szűz Mária, Boldogasszony* –, azonban nem leljük a gyászos, fájdalmas jelzőket. Itt inkább a kiválasztott asszony jelzői szerepelnek, hangsúlyozva az isteni választás jelentőségét és a Máriát ért megtisztelést, valamint Mária szűzi anyaságát. Ósvallásunk krisztianizált istenasszonya a *Boldogasszony* fogalomban maradt fenn, s ugyanő az *asszonyunk, Szűz Mária* szintagma első része is, ahol a kétféle vallás együttélése napjainkig követhető.

Mária szerepe a magyar folklórban gazdag, talán éppen az előbb említettek miatt.

Szent Péter és Szent Pál apostol alakja igen gyakori az archaikus népi imádságokban. Természetesen itt már a teljesen keresztény tudatformájú szövegekre kell gondolnunk, bár az imák füzérbe fonása révén korábbi eredetű elemek is keveredhettek az előbbieik közé.

Péter (Szent Péter, Szent Péter apostol, Szűz Szent Péter) Jézus Krisztus választott apostola és az ősgyülekezet vezetője, aki a magyar hiedelemvilág jelentős alakja, Jézus társa.¹ Az imákban a misemondó szerepét kapta társával, Pállal együtt (Szent Pál, Szent Pál apostol). Különleges szituációkban jelennek meg, például éppen akkor, amikor misét mondanak még Jézus életében. Mindkettőjük Jézus mennybemenetele utáni igehirdető szerepe itt a priori jelenik meg. Ugyanígy furcsa a *szűz* jelző is Péter neve mellett, amikor is tudjuk,

hogy Pétert, a halászt, Jézus már mint nős embert hívta követőjének. A mennyország kapujának őrzőjeként él vallási hiedelemvilágunkban, amit a kupuszinai ima is bizonyít. Különbösen Szent Péter főleg a népi legendák gyakori alakja, többször humoros szituációk szereplője. Közmondásaink és szólásaink is előszeretettel említik e két apostol nevét.²

Vizsgált vajdasági magyar archaikus apokrif imádságainkban akadnak olyan alakok is, akik Jézus előtt, Jézus korában vagy halála után éltek. Szerepük mindenesetre jelentős a keresztény vallás tanaiban.

Ádám, a keresztény vallás egyik alaptételének igazolásaként mindannyiunk apjaként jelenik meg az imádságokban, hiszen az Atya vagy Jézus Szent Jánost, Szent Pétert, Szent Lukácsot, Szűz Máriát, a két prófétát küldi Ádám magvai közé, tehát a földön élő emberekhez. Erdélyi Zsuzsanna közli Bán Imre nézetét, mely szerint: „a föld színe alá szálláson Krisztusnak a Limbusba menését kell érteni. Ádám és Éva említése is erre mutat, mert a középkori legendák szerint ők szabadultak először a pokol tornácáról; az ott tartózkodó őtestamentomi atyák és más erényesek pedig az ő maradványai”.³ Vagyis Krisztus pokolraszállását örököltette meg az ima, csakhogy a pokol itt nem az örök kárhozat színhelye, hanem csak a holtak országa, melynek több része van az Ószövetség szerint, s Jézus a már említett igazak és erényesek közé, vagyis a tornácra szállt le, s onnan támadt fel. Az ima e része is a föltámadás ígérését hordozza. Igaz, imánkban Ádám magvai szerepelnek, de ugyanilyen jelentésben vannak jelen az emberek egy későbbi, katolikus Mária-antifóniában, melyet szintén Kupuszinán gyűjtöttünk:

Évának árva fiai,
Számkivetett maradéki,
Siralminak örökösi,
Sok nyavalyáknak hajléki. . .

Az angyalok közül *Szent Mihály* arkangyal alakja is az aludni térő személy imájában jelenik meg. Alvás közben, a nemlét óráiban érhető bajok egyike a hirtelen halál, a szentségek felvétele nélküli kimúlás. A hitének törvényeit megtartó hívő számára ez nagy bünt, veszedelmet jelent. Ezért is foglalja fohászába Szent Mihályt, a halottak pártfogóját, a temetés és a sírkertek védőszentjét az imádkozó, hogy halálában legyen mellette, védelmezze, vezesse el az örök életre. Annál is inkább, mivel Szent Mihály arkangyal lesz az Utolsó Ítélet angyala, aki érdemeik szerint elválasztja a jókat a rosszaktól, s eszerint jutalmazza őket.

Másrészt Szent Mihályt az egyház ősi oltalmazójaként tisztelik a magyarok már az első szent király óta. Kultusza a Balkánról, a keleti kereszténységből jutott el hozzánk.

Szent József, Mária jegyese nemigen szerepel az archaikus imahagyományban. Az oromhegyesi előfordulás is csupán az archaikus imát követő, népünk-nél igen elterjedt fohászban történik.

A jó néhány *Szent János* közül népi kultúránkban főleg Szent János apostol és evangélista van jelen, akinek ünnepe a karácsony harmadik napjára esik. Jelenleg már nem parancsolt ünnep, de napja jeles nap: a borszentelés időpontja. Imánkban Szent János neve a fájdalmas anya monológja után következik, tehát a legfiatalabb apostolról van szó: a tanítványról, akit Jézus szeretett, s akire a Golgotán, János evangéliuma szerint, az anyját bízta:

A Jézus keresztje alatt pedig ott állottak vala az
 ő anyja, és az ő anyjának nőtestvére: Mária, a Kleopás
 felesége, és Mária Magdaléna.
 Jézus azért, mikor látja vala, hogy ott áll az ő
 anyja és az a tanítvány, a kit szeret vala, mondja
 az ő anyjának: Asszony, ímhol a te fiad!
 Azután monda a tanítványnak: ímhol a te anyád!
 És ettől az órától magához fogadá azt a tanítványt.⁴

Szent János apostol pedig valóban hirdette a Jézus szájából származó szent igéket, ahogyan imádságunk mondja. Erdélyi Zsuzsanna viszont a következőket írja: „A középkori apokrif hagyományok szerint Mária Jánostól tudta meg Krisztus elfogatását.”

Szent Lázár alig szerepel az archaikus népi imádságokban. Ősi keresztény írásaink közül is csak János evangéliuma említi, mint akit Jézus feltámasztott a halálból. A nemesmiliticsi származású imában az írástudatlan imamondó *szent kenyeket* mond, mellyel *megfenyegette* az Úr Jézust Szent Lázár. Ez bizonyára szövegromlás eredménye, s eredetileg a *kenet, kenetetés* fogalom szerepelt. Jézus idejében szokás volt – tudjuk a Biblia feltámadási részéből –, a holtakat illatos olajokkal, kenettel kenetgetni. Ez vonatkozhat esetleg a holt Lázár testét életre kenetető Jézus-cselekedetre. Valójában az üdvözülés, a feltámadás vágyát szólaltatja meg ez az imarész.

Ugyanezzel a témával rokonítható az a *kenet* is, amelyet a csókai imádságban *Márkus* hoz. Márkus vagy Márk evangélista, aki Barnabás unokaöccse, s maga is papi családból származó pap, a *kenet* kiosztója:

Amott jön a Márkus,
 Hoz nekünk kenetet,
 Papi méltóságot. . .

Márk a főpapok, Pál és Péter közvetlen munkatársa volt, később Péter apostol tolmácsa, s az ő tanításának megörökítője. Ő az egyetlen férfi alak imánkban – természetesen Ádám és Pilátus mellett –, akinek neve mellett nem szerepel a *szent* jelző.

Szent Lukács evangélista szereplése körül egyfajta antagonizmust vehetünk észre. Archaikus népi imádságainkban Jézus arra szólítja fel Szent Lukácsot, hogy terjessze az ő imádságát a világban a bűnök bocsánatára. Azonban az írásos források tanúsága szerint Szent Lukács csak Jézus halála után lett ke-

resztény, és életében nem is látta Jézust. Az ellentétnek mégis akadhat magyarázata, ugyanis Lukács orvos volt, s megkeresztelkedése után még megismerkedett Szűz Máriával. Többször fölkereste Máriát, hogy emlékezetből meséljen Jézus Krisztus gyermekkoráról, tevékenységéről. Tehát valóban Mária jó ismerőse lehetett az orvos Lukács, akit az imák szerint nagy fájdalomában Mária előtalál. Mária arra kéri, hogy mindazt, amit ő átélt (s elmesélt), Lukács mondja el az embereknek a széles világon. Így lett Lukács dolga az írás és a hirdetés, aminek ő maradéktalanul eleget is tett, megírva Lukács Evangéliumát és valószínűleg az Apostolok Cselekedeteit is.

Pilátus, teljes nevén Pontius Pilátus, aki Júdea helytartója volt Jézus halálának idejében, csak említetik, ám nem szereplőként. A többi eddig tárgyalt alak vagy beszél az imában, vagy cselekszik valamit, illetve gonoszszűz tulajdonságával szerepel, Pilátus azonban csak mint földi uralkodó tűnik fel, akihez Jézust vezették. Mégis örülhetünk ennek a feketetői imavariánsnak, hiszen a passiójáték fontos szereplője lehetett Pilátus (egy kupuszinai imádság is említi), akinek feladata volt Jézus kihallgatása, s bár nem találta bűnösnek, mégiscsak ő engedélyezte megfeszítését. Egyébként a magyar proverbiumokban elég gyakran szerepel.

Szent Benedek háza a szerzetesek, remeték, a tiszták és erényesek háza. Bűn ott nem található. Szent Benedek apát a leghíresebb rendalapítók egyike, a monasztikus erények: engedelmesség, imádság, munka hirdetője. Ő az istenkereső embereknek tanító mestere, az imádkozók segítője. Ünnepe március 21-én van. Mivel ekkor kezdődik a tavasz, a nappalok hosszabbak lesznek az éjszakáknál, a fény legyőzi a sötétet, ezért a néphit szerint gonoszszűz nap, pl. az akkor ültetett fokhagyma elűzi a boszorkányokat. Az imádságba rejtett védekezési szándék miatt szerepel Benedek a szövegben. Idős kupuszinai adatközlő szerint még az átkozódásokban fordul elő Szent Benedek, illetve Szent Benedek keresztje, melynek csupán a hallatára is eltávozik a gonosz. Erre hívja fel különben Pócs Éva is a figyelmet.³

Remete Szent Antal gyakoribb alakja bajelhárító szövegeinknek, főleg a Szent Antal tüze imatípusnak. Azonban jelen esetben *Páduai Szent Antaltól* van szó, az elesettek és megtántorodottak segítőjéről, az igaz útra visszavezető szentről, akinek tisztelete újabb keletű, s csak a török idők végén kezd terjedni mifelénk, főleg a minorita rendnek köszönhetően. Hozzánk azonban valószínűleg a török idők végén a Boszniából érkező ferences barátok hozták a kultuszát. Napjainkban az egyik leginkább tisztelt szent vidékünkön. Sokan a család védőszentjéül választják, s ünnepnapját (június 13.) megülik. A nyári nem parancsolt ünnepek közül Szent Antal napját és Jézus Szíve emléknapját tisztelik leginkább.

Pálmafa szülte ágát,
 Ága szülte levelit,
 Levele szülte bimbóját,
 Bimbója szülte Szent Annát,
 Szent Anna szülte Máriát,
 Mária szülte szent fiát. . .

Ez a sorozat Erdélyi Zsuzsanna szerint a „Kozmikus Genezis”⁶ motívuma. Szűz Mária után az imáinkban leggyakrabban szereplő női szent *Szent Anna*, a Biblia szerint Jézus nagyanyja. Szent Anna a Mettertia-motívum egyik szereplője is ugyanitt: Szent Anna – Mária – Jézus. „Maga a Mettertia kifejezés nőnemű személyre vonatkoztatva annyit jelent, mint harmadmaga” – mondja Erdélyi Zsuzsanna; épp ezért jelentkezik imáinkban Szent Anna a lányával, Szűz Máriával és az unokájával, Jézus Krisztussal együtt.

Vajdasági katolikusainknál is szép kultusza van Szent Annának, aki a szülő asszonyok védőszentje. A népi tudás szerint a hozzá fohászgó várandós nők kedden szülnek. Szent Anna ugyanis Katona Lajos szerint⁷ a kedd asszonya: kedden született, kedden szülte leányát, kedden halt meg. Manapság azonban a keddet Szent Anna több helyen „kénytelen megosztani” Páduai Szent Antallal.

Márta, a betániai, a már említett Lázárnak a testvére, akinél Lázár feltámasztása után Jézus vendégeskedett, s aki tiszteletből megkenegette Jézus lábát. Valójában egy Máriának is testvére, de nem valószínű, hogy Szűz Máriáé. Azonban ismerte egymást Márta és Jézus anyja. Az imában történő párosításuk elfogadható. Ritkán szerepel Márta az imákban, ezért is értékes e szilági variáns.

Összegezőként elmondhatjuk, hogy archaikus népi imádságaink alakjait főalakokra és mellékszereplőkre oszthatjuk. Az első csoportba tartozó Jézus, Szűz Mária, Atyaisten mellett talán ide sorolható még a két apostol: Péter és Pál, míg a többiek ritkábban jelennek meg, de szerepük a középkori misztériumjátékokban, passiókban elengedhetetlenül szükséges volt.

Az alakok megjelenési helyét illetően pedig szembeűnő, hogy Jézus és Mária mind a kezdő képben, mind a szenvedéstörténetben, sőt a záradékban is szerepel. A többiek leginkább, a műfaj szerkezeti követelményeinek megfelelően, a középső rész figurái. Kivétel csupán Szent Anna, aki mindig a lírai kezdőkép, az ún. kozmikus Genezis alakja.

Jelen tanulmányunkban amellet, hogy egy szép csokor archaikus népi imádságot adunk közre Bácska és Bánát területéről, vallásos népköltészetünknek csupán egyetlen szegmentumát vizsgáltuk. Az imák alakjainak bősége azt bizonyítja, hogy vajdasági népi vallásosságunk milyen gazdag hagyományú, és mennyire érdemes a véle való foglalkozás.

Ó, hajnal, hajnal,
 Szép, piros hajnal,
 Ki Mária nyugodik,
 Pokol tüze tületik,
 Ó, eleven ostya,
 Neked adom lelkem,
 Tőled várom üdvösségem.
 Én kilépek én ajtómba,
 Abban látom szűz Szent Pétert,
 Azt mondja térdig való vérben,
 Könyékig való könnyben:
 Asszonyunk, mit hallottál?
 Szép, szerelmes, szent fiadat ostorozzák,
 Vaskeztyűvel csapkodják,
 Mély gödörbe taszítják,
 Megszakad a piros vére,
 Futamodik.
 Ezt az imádságot elmondja este-reggel,
 Része léve a Paradicsomba.

*Bajmok, Kovács Teréz, 80 éves
 Gyűjtötte Fridrik Eszter, 1992*

Fehér rózsza, Mária,
 Engem Jézus találá,
 Szent lelkével szeretett,
 Szent halálával megváltott.
 Ajtómban Uram Jézus,
 Ablakomban Boldogasszony,
 Házam szögletében négy szép őrző angyalom.
 Kerüljetek keresztet,
 Őrizzetek angyalok,
 Haggy nyugodjak Szűz Mária ölében!
 Szűz Mária született,
 Szent székébe ültetett.
 Föltekintek magas mennybe,
 Ott látok hét oltárt,
 Hetedikén Szent Péter és Szent Pál misét szolgált,
 Szűz Mária szent térdin térdepel,
 Könyökén könyököl.
 Kakasok szólnak,
 Az angyalok ébredének,
 Kelj fel, Mária,
 Mert megfogták Világváltót,
 Csapdosták,
 Szent fejét tövisekkel koronázták,
 Epével, ecettel itatták.
 Akkor mondja boldog anya:

Ó, fiam, fényes Jézus,
Hálnék a te halálodban,
A te keserves kínszenvedésedben. Amen.

*Gombos, Lobodáné Szabó Julianna, 64 éves
Gyűjtötte Mezei Melinda, 1992*

Ó, anyám, Máriám,
Hol vagy, hol szomorkodsz?
Áll a tenger közepén a boldogságos Szűz Mária.
Arra ment a Szent Péter,
Kérdi tőle:
Ó, anyám, Máriám,
Mér sírsz, mér szomorkodsz?
A Megváltó Krisztusomat három nap óta nem láttam.
Ó, te, Szent Péter,
Menj el a széles, nagy világba,
Mondd meg az öregeknek, az ifjaknak,
Aki ezt az imádságot este lefektébe, reggel fölkeltebe
elmondja,
Beviszem Atyámnak országába,
A Paradicsom kertjébe.
Jézus, Mária, Szent József, legyetek énvelem,
Kiváltképpen halálom utolsó óráján! Amen.

*Oromhegyes, Apróné Horváth Mária, 78 éves
Gyűjtötte Silling István, 1992*

Vasárnap hajnalba harmat száll a földre,
Azon ment két lélek,
Harmadik a bínés.
Igenyesen mentek fel a mennyországba.
Kopogtak az ajtón.
Jaj, senki sem szól.
Meghallotta uram, Teremtém,
Mondá Péternek:
Menj el, Péter,
Nézd meg,
Ki kopog az ajtón!
Jaj, Uram, Teremtém,
Itt vagyon két lélek,
Harmadik a bínés.
Menj el Péter, menj el,
Utasítsd a bínést pokolnak tizére,
Meg van annak ágya vetve
Éles borotvákbol, meringekbel.
Meghallotta boldogságos Sziz Mária,

Mondá:
 Jaj, fíjam, szent fíjam,
 Szerelmes, szent fíjam,
 Ne engedd a bínest pokolba,
 Inkább mennyországba,
 Mert az a lélek sokat tett.
 Három szombatot bételt,
 Három szem buzán,
 Három csepp vizen.
 Egyik szombatot bételte
 A te keserves kínszenvedésédért,
 A másik szombatot bételte
 A hét epedésédért,
 A harmadik szombatot bételte
 A sebed meggyógyulásáért.
 Jaj, anyám, szent anyám,
 Szerelmes, szent anyám,
 Ha olyan kedves neked az a lélek,
 Ereszd mennyországba,
 Örök boldogságba,
 Ott fújják a citerát, trombitát,
 Szegény bínés lelket várják.

*Kupuszina, Guzsványné Molnár Verona, 73 éves
 Gyűjtötte Silling István, 1980*

Pálmafa szülte ágát,
 Ága szülte levelit,
 Levele szülte bimbóját,
 Bimbója szülte Szent Annát,
 Szent Anna szülte Máriát,
 Mária szülte szent fiát.
 Eredj, nyisd meg az egeket!
 Amott jön a Márkus,
 Hoz nekünk kenetet,
 Papi méltóságot.
 Benedek, Benedek, Szent Benedek háza,
 Kő kapuja,
 Vas ajtaja,
 Tömjén az ablakon,
 Négy sarkába négy kar angyal,
 Közepében boldog anya.
 Amott jön az édesanya.
 Kérdik: Mit sírsz, mit rísz?
 Hogyne sírnék, hogyne rínék,
 Megfógták szent fiamat,
 Keresztre feszítették,
 A dárdát az oldalába ütötték,

A szent vére mind elfolyt,
 Három angyal felszedte,
 A kehelybe öntötte.
 Krisztus Urunk azt mondta,
 Aki ezt az imát este-reggel elmondja,
 Vélem léssen a Paradicsomkertbe.

*Csóka, Mészárosné Kapusi Julianna, 67 éves
 Gyűjtötte Horváth Csaba, 1991*

Krisztus szava.
 Én kimenek ajtóm elébe,
 Föltekintek a magas mennybe,
 Látok arany kertet,
 Arany kertben széket,
 Azon fekszik Krisztus Urunk,
 Szent fejét lehajtván,
 Szent szemeit lehunyván,
 Őt sebét kinyitván.
 Ne szánj engem, Szent Lukács evangélista,
 Vidd el ezt az imádságot széles e világra,
 Mondd meg szegénynek, boldognak,
 Aki elmondja pénteken délelőtt, vasárnap mise előtt,
 Három lelket megszabadít a purgatoriumból,
 Egyiket atyjáért,
 Másikat anyjáért,
 Harmadikat pedig magáért,
 Mennyország ajtaja ki lesz nekünk nyitva,
 Pokol ajtaja le lesz nekünk zárva mindörökre.

*Egyházaskér – Verbica, Árokné Gera Erzsébet, 82 éves
 Gyűjtötte Pacsa Szilvia és Silling István, 1992*

Názáretbe van egy muturfa,
 Kívű aranyos, belül kegyelmes,
 Abba mondanak hétszer hét szentmisét.
 Én ott állottam szerelmes szent fijammal,
 Ártatlan Jézuskámmal.
 Egyszer csak elkapták mellőlem a kegyetlen zsidók.
 Fölfeszítették magas keresztfára.
 Keresem utcáról utcára,
 Sehol nem találok.
 Egyszer csak előtaláltam Szent Lukács evangélistát.
 Kérdezem: Nem-e látta szerelmes szent fijamat,
 Ártatlan Jézuskámat?
 Ó, anyám, anyám, boldogságos Szűzmárijám,
 Menj el, menj el a fekete föld színe alá,

Ádám magvai közé,
 Kijáltva hirdesd lefektünkre, fölkeltségre!
 Én mondom, a Teremtő, aki megváltotta a világot,
 Aki ezt az imádságot háromszor lefektibe,
 háromszor fölkeltebe elmondaná,
 Megüdvözülné.

*Oromhegyes, Bicskei Mihályné Balázs Ida, 64 éves
 Gyűjtötte Bodor Anikó, 1990*

Dicsértessék a teljes Szentháromság!
 Százezerszer dicsérlek és áldalak.
 Atyaisten légy velem,
 Fiúisten mellettem,
 Szentlélek Úristen felettem,
 Szent Mihály arkangyal jobb felől,
 Szent Antal bal felől,
 Két karomba angyal,
 Két vállamon Krisztus teste,
 Számban Krisztus teste és vére,
 Őrizzenek engem az örök életre!
 Akik ezeknél erősebbek,
 Azok árthassanak nekem.

*Adorján, Harmat Franciska, 60 éves
 Gyűjtötte Silling István, 1992*

Ablakomon Mária,
 Ajtómon Szent Benedek,
 Jőjj be, jőjj be, Szent Péter, Szent Pál!
 Házamban van szent oltár,
 Szent oltáron szent abrosz,
 Az alatt van három őrző angyalom,
 Egyik őriz,
 A másik vigasztal,
 A harmadik héthalálos bűnömet feloldoz.
 Menj el, menj el, gonosz sátán,
 Ne csalogass engem!
 Van énnékem fejem,
 Fejem fölött az Úr Jézus,
 Aki megfelel az én bűnös lelkemnek.

*Magyarcsernye, Deák Anna, 70 éves
 Gyűjtötte Német István, 1991*

Piros színű szép hajnal,
 Miben Mária nyugoszik,
 Úr tőle született,
 Velág tőle terjedt,
 Neki adjuk mi lelkünket,
 Tőle várjuk üdvösségünket,
 Mert mikor az Úr Jézust elfogták,
 És fakeresztet hurcolták,
 Arra ment a Szűzanya Mária,
 Azt mondta:
 Fiam, fiam, nem lehetne az anyának fia helyett meghalni?
 Küldd el Szent Jánost,
 Fekete föld,
 Hirdesse számból származott szent igéket!
 Aki ezt az imát este-reggel elmondja,
 Velem jössz az örök boldogságba.

*Szabadka, Bosnyák Ilonka, 59 éves
 Gyűjtötte Mészáros Zoltán, 1991*

Kakasok szóllanak,
 Mária kaját,
 Kej föl, Mária,
 Megfogták a kis Jézust,
 Oszlophó kötözték,
 Sok vére efojt,
 Angyalok fölszedték,
 Kelbe öntözték,
 Azt mondta Mária,
 Három angyal a fejemnél,
 Egyik őroz,
 Másik vezér,
 A harmadik a szent kereszten jegyez.
 Gyűj el, Uram, Szent Lázára,
 Hozzá nekem szent kenyeket,
 Amivel az Úr Jézust megfenyegetted,
 Fenyegess meg engem is,
 Tetűtül fogvást talpig.

*Nemesmilitics, Filipovicsné Mészáros Vera, 66 éves
 Gyűjtötte Silling István, 1992*

Ehol jön a Jézus,
 Lelkem látó Jézus,
 Örök dicsőséget mondó Jézus.
 Békeesség szállásostul,
 Bizony, vendég,

Akitől beteg a test,
 Kész a lélek véled elmenni.
 Ó, én elmúlt óráim,
 Rövid, számos napjaim,
 Ha még egyszer gyont ember lehetnék,
 Urat akarnák hozzám venni!
 Jöjj el hozzám Jézus Krisztusnak szent teste és vére,
 Lakozzál énbennem, mint Jézus Krisztus Názáretben!
 Bízok Istenben,
 Áldott legyen az az óra,
 Amelyikben felkeltem (vagy lefeküdtem)!
 Én lefekszek én ágyamba,
 Mint Úr Jézus koporsóba,
 Mellém teszem két kezemet,
 Két misemondó gyertyámat.
 Paradicsomba csendítenek,
 Az angyalok lövének,
 Názáretbe felvinnének,
 Názáretből Betlehembe,
 Bízok Atya jó Istenbe.
 Az égen megy egy madár,
 Szárnyas angyal szent oltárban,
 Boldogasszony kitekintett,
 Ott látott egy aranyos házat,
 Kívül irgalmas,
 Belül van Krisztus Urunk,
 Térdig vérbe, könyékünkbe,
 Előtte áll két próféták.
 Menjetek el két próféták
 Fekete föld színére,
 Számból származott szent igéket hirdessétek:
 Ki kell a világból mulni,
 Krisztus Urunk elébe állni.
 Krisztus Urunk azt mondta,
 Aki ezt az imádságot este lefektében, reggel felkeltében
 elmondja,
 Hét halálos bűnétől megmenekül.

*Szabadka, Rencsényiné Albert Teréz, 85 éves
 Gyűjtötte Gyivánovity Róbert, 1991*

Amoda van egy szép, fehér kápolna,
 Kívül aranyos, bellő irgalmas,
 Arra mén a Márta,
 Kérdi tüle:
 Mért sírsz, Mária?
 Hogyne sírnék, keseregnék,
 Mikó az én szent fíjamat elvitték

A sinai nagy hegyre,
Dárdáva szurkáták,
Tővisekkel koronázták,
Hét csepp vérit elejtették,
Krisztus Urunk elejibe vitték.
Aki ezt az imádságot reggel-este elmondja,
Hét halálos bűnnel meg lesz bocsájtva.

*Szilágyi, Oroszné Csöke Erzsébet, 52 éves
Gyűjtötte Silling István, 1992*

Kakasok szólának,
Máriát kiáltának:
Kej föl, kej föl, szép Szűz Mária,
Mert megfogták szent fiadat a kegyetlen zsidók,
Pilátus pitvarába vitték,
Magas keresztfára feszítették,
Három szöggel szegelték,
Három csöpp vére lecsöppent,
Három angyal fölszölte,
Szent kehejbe tette,
Szent oltárra vitte.

*Feketető (Crna Bara), Búsné Simon Piroška, 65 éves
Gyűjtötte Silling István, 1992*

Názáreti Jézus,
Zsidóknak kirája,
Veszedelemben forgóknak Istene,
Megtestesült szent ige,
Ne hagyj a bűnben elveszni!
Szent Isten,
Szent, erős Isten,
Szent, halhatatlan Isten,
Könyörűj rajtam!
Hét kereszt alatt lefekszünk,
Hét kereszt alatt fölkelünk.
Órizz, angyal, éfélig,
Boldogságos Szűz Mária viradtig,
Jézus Krisztus mindétig,
Gyarló testünk nyugodjék,
Szívünk el ne aludjék,
Téged, Jézus, mindönkő lássson,
Minden gonosz távótasson,
Sátányok mögköttessenek,
Hogy testünk ne förtőzzenek!
Engedd, Uram, nagy kegyesen,

Atya, Fiú, fölségesen,
Órvén örök dicsőségben,
Most és mindörökké.

*Egyházaskér – Verbica, Igrizsánné Bajusz Piros, 78 éves
Gyűjtötte Silling István, 1992*

JEGYZETEK

- ¹ Jung Károly: *Szent Péter atyafisága*. Forum, 1992
- ² O. Nagy Gábor: *Magyar szólások és közmondások*. Gondolat, 1982
- ³ Erdélyi Zsuzsanna: *Hegyet hágék, lőtőt lépék*. Magvető Könyvkiadó, 1978, 221. p.
- ⁴ János Evangéliuma 19, 25–27. *Szent Biblia*. Budapest, Biblia-társulat, 1969
- ⁵ *Szem meglátott, szív megvert.* (Magyar ráolvasások.) Válogatta, összeállította, a jegyzeteket és az utószót írta Pócs Éva, Helikon Kiadó, 1986, 94. p.
- ⁶ Erdélyi Zsuzsanna i. m. 182. p.
- ⁷ Katona Lajos: A kedd asszonya. In: *Folklór-kalendárium*. Gondolat, 1982